

УДК 37.013:502/504:613

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4\(34\)-1215-1228](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-1215-1228)

Дубасенюк Олександра Антонівна доктор педагогічних наук, професор, президент ГО «Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся"», професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Навчально-наукового інституту педагогіки, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, тел./факс: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-9447-4527>

Сидорчук Нінель Герандівна доктор педагогічних наук, професор, дійсний член ГО «Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся"», професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, тел./факс: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0003-2824-1562>

Вознюк Олександр Васильович доктор педагогічних наук, професор, дійсний член ГО «Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки "Полісся"», професор кафедри англійської мови з методиками викладання у дошкільній та початковій освіті, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, тел./факс: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-4458-2386>

АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті актуалізовано проблему формування здоров'язбережувальної компетентності. Проаналізовано феномен здоров'я, окреслено його значущість для здобувачів закладів вищої освіти крізь призму класичної, зарубіжної та вітчизняної наукової спадщини. Наголошено на багатоаспектності змістової інтерпретації поняття «здоров'язбережувальна компетентність». Відповідно наукового задуму сформульовано робоче означення поняття «здоров'язбережувальна компетентність», яку розглянуто як спрямованість здобувачів освіти самостійно вирішувати ситуації, пов'язані із зміцненням і збереженням здоров'я (в тому числі, в умовах

невизначеності) через оволодіння відповідною системою знань, умінь та навичок. Визначено роль акмеології (галузі знань, одним із аспектів якої є вивчення питань, пов'язаних із побудовою траєкторії активного саморозвитку та самовдосконалення особистості в різних життєвих сферах, самоактуалізації її творчого потенціалу) у реалізації завдань здоров'язбереження. Акцентовано увагу на тому, що використання акмеологічного підходу у контексті актуалізованої проблеми дозволяє поєднувати зовнішні чинники із внутрішніми. За таких умов відбувається розвиток внутрішнього мотиваційного простору, коли відповідальність за стан здоров'я, у першу чергу, несе сама людина. У рамках актуалізованої проблеми акмеологію розглянуто як науку про механізми вдосконалення людської діяльності на базі новітніх моделей формування здоров'язбережувальної компетентності. Проаналізовано авторські акмеологічні моделі, спрямовані на формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів закладів вищої освіти, розробка та перевірка ефективності яких здійснена рядом вітчизняних науковців, серед яких: акмеомодель організації акмеологічно спрямованого професійно орієнтованого фізичного виховання студентів аграрних спеціальностей (А. Сахненко); акмеомодель формування здоров'язбережувальної компетентності студенток закладів вищої освіти шляхом розвитку рухових якостей (І. Самохвалова). Актуальність проблеми здоров'язбереження підтверджено результатами діагностувального експерименту, що проводився на базі ННІ педагогіки ЖДУ імені Івана Франка. Зроблено висновок про перспективність використання отриманих теоретичних та практикоорієнтованих висновків, розроблено освітню компоненту "Здоров'язбережувальної технології у діяльності викладача", запропоновано її впровадження у навчальний процес вищої школи як підґрунтя формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів закладів вищої освіти. Запропоновано збагачення акмеологічною складовою практичний заняття професійно орієнтованого фізичного виховання здобувачів; створення здоров'язбережуваного середовища у закладах вищої освіти.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбережувальна компетентність, здобувачі закладів вищої освіти, формування здоров'язбережувальної компетентності, акмеологія, акмеологічний підхід.

Dubasenyuk Oleksandra Antonivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, President of the NGO "Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy "Polissya", Professor of the Department of Vocational Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, tel./fax: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-9447-4527>

Sydorchuk Ninel Gerandivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member of the NGO "Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy "Polissya", Professor of the Department of Vocational Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, tel./fax: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0003-2824-1562>

Voznyuk Oleksandr Vasyliovych Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member of the NGO "Academy of International Cooperation in Creative Pedagogy "Polissya", Professor of the Department of English with Teaching Methods in Preschool and Primary Education, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, tel./fax: (0412) 43-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-4458-2386>

ACMEOLOGICAL PRINCIPLES OF FORMATION OF HEALTH-SAFE COMPETENCE IN STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The article updates the problem of health-preserving competence formation. The phenomenon of health is analyzed, its significance for higher education students is outlined through the prism of classical, foreign and domestic scientific heritage. The multifacetedness of the semantic interpretation of the concept of "health-preserving competence" is emphasized. In accordance with the scientific idea, a working definition of the concept of "health-preserving competence" is formulated, which is considered as the orientation of applicants for education to independently solve situations related to strengthening and preserving health (including in conditions of uncertainty) through mastering the appropriate system of knowledge, skills and abilities. The role of acmeology (a branch of knowledge, one of the aspects of which is the study of issues related to building a trajectory of active self-development and self-improvement of the personality in various spheres of life, self-actualization of its creative potential) in the implementation of health-preserving tasks is determined. The emphasis is laid on the fact that the use of the acmeological approach in the context of the actualized problem allows combining external factors with internal ones. Under such conditions, the development of an internal motivational space occurs, when the responsibility for the state of health, first of all, lies with the person himself/herself. Within the framework of the actualized problem, acmeology is considered as a science studying the mechanisms of improving human activity based on the latest models of the formation of health-preserving competence. The authors' acmeological models aimed at the formation of health-preserving

competence in the applicants of higher education institutions are analyzed, the development and verification of the effectiveness of which has been carried out by a number of domestic scientists' among the models are: an acmeological model of organizing acmeologically directed professionally oriented physical education of students of agricultural specialties (A. Sakhnenko); an acmeological model of the formation of health-preserving competence of female students of higher education institutions through the development of motor qualities (I. Samokhvalova). The relevance of the health preservation problem has been confirmed by the results of a diagnostic experiment conducted on the basis of the Research Institute of Pedagogy of the Zhytomyr Ivan Franko State University. A conclusion has been made about the prospects of using the obtained theoretical and practice-oriented results; an educational component "Health-preserving technology in the activities of a teacher" has been developed; its implementation in the educational process of higher education has been proposed as the basis for the formation of health-preserving competence in the applicants of higher education institutions. It has been proposed to enrich the acmeological component of practical classes of professionally oriented physical education of applicants with an acmeological component; the creation of a health-preserving environment in higher education institutions.

Keywords: health, health-preserving competence, applicants of higher education institutions, the formation of health-preserving competence, acmeology, acmeological approach.

Постановка проблеми. Першочерговим завданням системи освіти, як зазначено у Законах України "Про фізичну культуру і спорт", "Про систему громадського здоров'я", є сприяння духовному та фізичному розвитку молодого покоління. А у діапазоні проблем, з якими стикнулася система вищої освіти України в умовах війни, соціальної, політичної, економічної, особистісної невизначеності, варто виділити здоров'язбереження здобувачів закладів вищої освіти.

Спрямованість цього процесу передбачає подолання стресових ситуацій, підтримку та зміцнення здоров'я молоді, що навчається у вищій школі, її духовний та фізичний розвиток, озброєння здобувачів закладів вищої освіти технологіями здоров'язбереження, що у цілому передбачає формування їх здоров'язбережувальної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема здоров'я, здоров'язбереження активно розглядається науковцями та практиками. Феномен здоров'я та його значущість відображена у класичній спадщині (Гіппократ, Демокріт, Геракліт, Платон, Аристотель, Гален, Квінтіліан, Я. А. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, К. Гельвецій, А. Дістервег,

М. Пирогов, К. Ушинський, В. Бехтерев, П. Лесгафт, В. Сухомлинський), наукових доробках зарубіжних (Е. Аронсон, С. Джексон, К. Маслач, Б. Перлман, А. Пінес, Дж. Фрейденберг, Е. Хартман та ін.) та вітчизняних (М. Амосов, Г. Апанасенко, В. Бойко, Т. Бойченко, В. Бутенко, С. Гаркуша, Д. Єфімов, В. Жамардій, Л. Іщенко, О. Поліщук та ін.) дослідників.

Так, здоров'язбережувальну компетентність найчастіше розглядають як *набір характеристик і властивостей людини*, які спрямовані на збереження її фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я; *сукупність життєвих навичок*, що сприяють фізичному, соціальному, духовному та психічному здоров'ю людини; *інтегральну динамічну рису особистості*, що проявляється у її здатності організувати здоровий спосіб життя й регулювати діяльність, спрямовану на збереження здоров'я [2].

Аналізуючи здоров'язбережувальну компетентність, автори наголошують на необхідності оволодіння цілісною системою знань про здоров'я та ціннісне ставлення до нього, життєвими навичками, що забезпечують зміцнення здоров'я людини та створюють підґрунтя для здорового способу життя; акцентують увагу на безпосередньому взаємозв'язку оволодіння знаннями, вміннями та навичками здорового способу життя та формуванням здоров'язберігаючої компетентності.

У цілому, *здоров'язбережувальну компетентність варто розглядати як спрямованість здобувачів освіти самостійно вирішувати ситуації, пов'язані із зміцненням і збереженням здоров'я (в тому числі, в умовах невизначеності) через оволодіння відповідною системою знань, умінь та навичок.*

Особливе місце у формуванні здоров'язбережувальної компетентності, на нашу думку, займає акмеологія – галузь знань, одним із аспектів якої є вивчення питань, пов'язаних із побудовою траєкторії активного саморозвитку та самовдосконалення. Використання акмеологічного підходу у контексті актуалізованої проблеми забезпечує не тільки використання зовнішніх впливів на підтримку здоров'я, але й сприяє розвитку внутрішнього мотиваційного простору, коли відповідальність за стан здоров'я у першу чергу несе сама людина [1].

Питання свідомого управління розвитком особистості знайшли своє відображення у цілому ряді наукових робіт (В. Бондар, О. Борденюк, Н. Лосева, О. Прокопова, К. Скворцова та ін.). Окремі аспекти проблеми самовдосконалення на акмеологічних засадах (розвиток мистецького, творчого потенціалу особистості, педагогічна підготовка на акмеологічних засадах та ін.) активно вивчаються вітчизняною науковою громадою (В. Антонов, Ю. Антонова-Рафі О. Вознюк, В. Гладкова, Г. Данилова, О. Дубасенюк, Н. Гузій, І. Ніколаєску, В. Огнев'юк, С. Пальчевський,

Г. Сазоненко, Н. Сидорчук та ін.). Разом з тим, практично не розробленою залишається проблема використання потенціалу акмеологічного знання у контексті формування здоров'язбережувальної компетентності.

Тому **мета дослідження:** проаналізувати механізми застосування акмеологічного підходу до формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. За визначенням І. Ніколаєску, "акме" (від грец. *akme* – вершина, квітуча пора) – це найвищий рівень досягнень при розв'язанні спеціальних і професійних завдань у будь-якій сфері [10, с. 4]

У словнику сучасної української мови термін "акме" трактується, як соматичний, фізіологічний, психічний і соціальний стан особистості, що характеризується зрілістю її розвитку, досягненням найвищих показників у її діяльності та творчості [5, с. 17].

Акмеологія ж, як галузь наукового знання, об'єктом вивчення визначає людину в динаміці саморозвитку, самовдосконалення, самовизначення в різних життєвих сферах, самоактуалізації її творчого потенціалу [15].

На основі конкретизації наукових завдань автори розглядають акмеологію, як: 1) науку про якість життя людини, яка досліджує умови досягнення високої якості освітніх систем, розвитку суб'єктів освітнього процесу і орієнтується на психологію розвитку людини у навчальній і професійній діяльності [6, с. 96; 7]; 2) науку що вивчає гармонійний (прогресивний) розвиток зрілої особистості; цінності людини; самовдосконалення, самореалізацію, самоактуалізацію людини; методи (технології) акме-життєдіяльності особи у професіональному, духовному, моральному та біо-психо-фізіологічному напрямках; у зазначеному контексті об'єктом акмеології є «особа, індивід, суб'єкт діяльності, що постійно гармонійно (прогресивно, динамічно) розвивається та самореалізується (чи у всій своїй життєдіяльності, у глобальному розумінні) з метою досягнення свого найвищого рівня розвитку»; предметом акмеології у такій інтерпретації (у широкому розумінні), є «об'єктивні та суб'єктивні фактори, що сприяють або протидіють прогресивному розвитку людини, , а також закономірності, механізми, інструменти і технології, що забезпечують можливості досягнення вищого ступеня розвитку – акме» [1, с. 183]; 3) науку, що здатна забезпечити такі умови, в яких можливе перевтілення особистісно-суспільних цілей у дієвий внутрішній стимул професійно-творчого становлення майбутнього фахівця (А. Михайлова) [9, с. 95]; 4) науку про досягнення людиною найвищих вершин у життєдіяльності та самореалізації творчого потенціалу, який є основою загальнолюдських потенційних можливостей» (І. Ніколаєску) [10, с. 4]; 5) науку, що охоплює низку напрямів дослідження: професійну акмеологію, яка включає педаго-

гічну акмеологію, військову, медичну, юридичну акмеологію та ін.; соціальну акмеологію; шкільну акмеологію; акмеологію управління; креативну акмеологію; синергетичну акмеологію; акмеологію освіти; етнологічну акмеологію (А. Баран) [3, с. 111] та ін.

У рамках актуалізованої проблеми акмеологію будемо розглядати як науку про механізми вдосконалення людської діяльності на базі новітніх моделей формування здоров'язбережувальної компетентності.

Термін "модель" походить від латинського слова "*modulus*" – зразок, еталон. У широкому значенні – це будь-який аналог (уявний, умовний: зображення, опис, схема, креслення тощо) певного об'єкта, процесу, явища ("оригіналу" даної моделі), що використовується як його "замінник" [4].

У філософських джерелах "модель" розглядають як деяку реально існуючу систему або ту, що існує у думках, яка, заміщаючи і відображаючи в пізнавальних процесах іншу систему-оригінал, знаходиться з нею у відношенні схожості (подібності), завдяки чому вивчення моделі дає можливість отримати нову інформацію про оригінал.

У зазначеному контексті, моделлю можна називати систему, яку використовують для дослідження, а моделювання одним із науково-обґрунтованих методів наукових досліджень систем і процесів будь-якої природи в багатьох сферах людської діяльності [13; 14, с. 15].

Узагальнення шляхів зростання потенціалу особистості на етапі самовдосконалення представляють у вигляді певної *акмеологічної моделі*.

Покликаючись на дослідження О. Антонової (О. Антонова, 2012), *акмеологічну модель* у межах актуалізованих наукових завдань розглядаємо як певну технологію формування здоров'язберігаючої компетентності, яка ґрунтується на органічному поєднанні здібностей, інтелекту, креативного мислення й діяльності особистості, свідомої наполегливої спрямованості до включення у процес здоров'язбереження задля збереження власного здоров'я. За таких умов, акмеологічне моделювання фіксує можливості зростання особистості, окреслює міру особистісного потенціалу на різних етапах формування здоров'язбережувальної компетентності.

Проаналізуємо авторські *акмеологічні моделі*, спрямовані на формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів закладів вищої освіти, розробка та перевірка ефективності яких здійснена рядом вітчизняних науковців.

Так, у дослідженні А. Сахненко, проведеного на базі Сумського національного аграрного університету на основі теоретичних методів вивчення інформаційних джерел, узагальнення і систематизації емпіричного досвіду, цілісного наукового аналізу особливостей професійної діяльності та професійно важливих якостей здійснено наукове обґрунтування,

розробка та практичне розв'язання проблеми організації акмеологічно спрямованого професійно орієнтованого фізичного виховання студентів аграрних спеціальностей [12, с. 246-247].

На основі вивчення й аналізу державних законодавчих актів, програми освітньої компоненти "Фізичне виховання", робочих навчальних програм з цієї дисципліни, аналітичних звітів про особливості викладання фізичного виховання у закладах вищої освіти аграрного профілю, наукової і навчально-методичної літератури було досліджено стан проблеми організації професійно орієнтованого фізичного виховання студентів аграрних спеціальностей та визначено акмеологічний підхід як ключовий засіб удосконалення їх здоров'язбережувальної компетентності з послідовним впровадженням розробленої автором акмеомоделі.

Кількісні характеристики середніх значень показника рівня здоров'язбережувальної акме-обізнаності контрольної та експериментальної груп знаходились у межах нижче середнього рівня. На кінцевому етапі студенти експериментальної групи продемонстрували високий рівень, представники контрольної – нижче середнього рівень здоров'язбережувальної акме-обізнаності.

Аналіз результатів анкетування засвідчив ефективність використання моделі організації акмеологічно спрямованого професійно орієнтованого фізичного виховання за показником акме-когнітивного компоненту здоров'язбережувальної компетентності.

Обробка статистичних даних виявила зростання кількісних значень показника здоров'язбережувальної компетентності в обох групах, що відбулося у ході впровадження авторської акмеомоделі [12, с. 246].

Серед студентів експериментальної групи на кінцевому етапі достатній рівень здоров'язбережувальної компетентності зафіксовано у 74%, високий рівень – у 26% юнацтва. В контрольній групі середній рівень здоров'язбережувальної компетентності виявлено у 30% студентів, 70% демонструють початковий рівень. Слід зауважити, що серед показників студентів експериментальної групи результатів, що відповідають низькому, початковому та середньому рівням здоров'язбережувальної компетентності виявлено не було. Результати контрольної групи знаходяться у межах початкового та середнього рівнів здоров'язбережувальної компетентності.

Результати педагогічного експерименту довели ефективність використання авторської акмеомоделі в умовах навчального процесу з фізичного виховання студентів аграрних спеціальностей. Серед студентів обох груп спостерігається покращення кількісних характеристик за усіма показниками компонентів і загальним показником здоров'язбережувальної компетентності, однак у контрольній групі, порівняно з експериментальною,

приріст кількісних показників незначний. Покращення кількісних характеристик рівня здоров'язбережувальної компетентності в експериментальній групі становить 61,8%, в контрольній – 25,8%. Середні значення підсумкових показників здоров'язбережувальної компетентності експериментальної групи відповідають достатньому рівню, контрольної групи – початковому рівню.

Розкриттю та урахуванню акмеологічних засад розвитку *рухових якостей* студенток закладів вищої освіти в умовах професійної підготовки як чиннику формування здоров'язбережувальної компетентності присвячено дослідження І. Самохвалової, що проведено на базі Сумського національного аграрного університету [11].

У цілому, науковці виділяють цілий ряд чинників, що впливають на зміцнення здоров'я людини, формування здоров'язбережувальної компетентності: 1) приклад; 2) валеологічні знання; 3) дотримання вимог гігієни; 4) дотримання режиму дня; 5) здорове харчування; 6) дотримання режиму рухової активності; 7) загартування; 8) душевний комфорт та психологічна рівновага.

Покликаючись на висновки Н. Зимівець, варто наголосити, що правильно організований руховий режим позитивно впливає на стан скелету, під впливом фізичних навантажень у м'язах збільшується кількість капілярів, зміцнюються кістки, у крові зростає рівень гемоглобіну, еритроцитів, покращується робота печінки, серця, головного мозку, органів дихання. Регулярні фізичні навантаження забезпечують попередження гіподинамії, відновлюють емоційний стан людини [8].

У цілому робота опорно-рухового апарату функціонально тісно пов'язана з діяльністю регулювальних систем організму (нервової, ендокринної), а також систем, що здійснюють його пластичне та енергетичне забезпечення (серцево-судинна, дихальна, система травлення). Відтак, достатня рухова активність є необхідною умовою збереження здорового стану внутрішніх органів і організму у цілому, є ключовим аспектом у формуванні здоров'язбережувальної компетентності.

За результатами узагальнення наукових розвідок в галузі фізичної культури і спорту, здійсненого І. Самохваловою, засвідчено й важливість розвитку рухових якостей студентів закладів вищої освіти з урахуванням гендерних відмінностей. У межах здійсненого дослідження автор виділяє проблеми та протиріччя, що потребують розв'язання у межах окреслених наукових завдань, пропонує акмеомодель розвитку рухових якостей студенток ЗВО в умовах професійної підготовки, що включає такі структурні компоненти: 1) *цільовий*, в якому визначається мета та завдання діяльності викладача з фізичного виховання у ЗВО різних профілів;

2) базовий, де визначаються шляхи врахування акмеологічних засад розвитку рухових якостей студенток ЗВО різних профілів в умовах професійної підготовки; 3) методичний, де визначаються форми, методи та засоби фізичного виховання, що дозволять викладачу розвивати рухові якості студенток ЗВО в умовах професійної підготовки на акмеологічних засадах; 4) контролюючий, який відображає методи контролю, а також критерії оцінки ефективності розробленої акмеомоделі розвитку рухових якостей студенток ЗВО різних профілів в умовах професійної підготовки.

За І. Самохваловою, концептуальними для програми розвитку рухових якостей студенток в умовах професійної підготовки на акмеологічних засадах визначено принципи фізичного виховання, які є вихідними положеннями для змісту, організації та проведення процесу оздоровлення населення у ситуації невизначеності з використанням засобів фізичної культури, здоров'язбереження, формування здоров'язбережувальної компетентності.

На основі проведеного дослідження авторкою теоретично обґрунтовано структуру та зміст програми розвитку рухових якостей студенток ЗВО в умовах професійної підготовки на акмеологічних засадах, що включає теоретичний та організаційно-практичний блоки; систематизовано форми, засоби та методи фізичного виховання студенток ЗВО в умовах окресленої професійної підготовки (проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції з використанням асоціативних зв'язків, індивідуальна робота з формування акме-якостей (здоров'язбережувальні проекти, творчі роботи акмеологічної спрямованості), практичні заняття з фізичної культури у ЗВО залежно від медичної групи за станом здоров'я, секційні заняття з настільного тенісу, волейболу чи силового фітнесу залежно від медичної групи за станом здоров'я, засоби неформальної освіти (спортивно-масові заходи, фізкультурно-оздоровчі заходи); розроблено інформаційну систему «Рух – це життя» для розвитку рухових якостей студенток ЗВО в умовах професійної підготовки на акмеологічних засадах [11].

На основі отриманих результатів, І. Самохваловою зроблено висновок про необхідність створення у закладах вищої освіти єдиного здоров'язбережувального простору, що забезпечує розвиток особистості з урахуванням її фізіологічних та інтелектуальних особливостей, задоволення її потреб та можливостей.

Проблема формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів закладів вищої освіти як передумова підвищення якості їх життя, підвищення ефективності професійної діяльності вивчалася на базі ННІ педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка (О. Дубасенюк, Н. Сидорчук, О. Вознюк). Актуальність проблеми підтверджена у ході діагностувального дослідження (анкетування), що

проведено серед учителів початкових класів Житомирської області – слухачів курсів підвищення кваліфікації (29 осіб), майбутніх учителів початкових класів – здобувачів III курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (57 осіб) та VI курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти (23 особи) у 2024-2025 н.р.

Результати діагностики досліджуваних респондентів, що отримані на основі їх відповідей на питання анкети, засвідчили: вчителі-практики та здобувачі підтверджують актуальність проблеми здоров'язбереження, підкреслюючи її значущість в нових реаліях життя (93% – вчителі; 88% – здобувачі); достатньо чітко та виважено називають основні напрями оздоровчої діяльності (84% – вчителі; 85% – здобувачі); показують знання щодо шляхів формування здоров'язбережувальної компетентності (94% – вчителі; 86% – здобувачі). Тобто, у цілому проявляють готовність реалізації практикоорієнтованих оздоровчих заходів.

Разом з тим, респонденти обох груп здоров'язбереження не пов'язують із своїм особистісним зростанням, досягненням успіху, підвищенням рівня якості життя (67% – вчителі; 76% – здобувачі), самовдосконалення розглядають скоріше у площині професійних потреб (56% – вчителі; 85% – здобувачі), а для частини респондентів самовдосконалення трансформується крізь вимоги адміністрації (49% – вчителі; 64% – здобувачі). А акмеологічний контекст здоров'язбереження для більшості опитаних є проблемою новою (89% – вчителі; 93% – здобувачі).

Висновки щодо якісної оцінки отриманих результатів підтверджувалися у ході додатково проведеної із респондентами бесіди. Здобувачі, наприклад, самовдосконалення, акмеозростання, у першу чергу, пов'язували з професійною підготовкою, що отримують у закладі вищої освіти, а проблему здоров'язбереження визначали як не актуальну, покликаючись або на вік, або на відсутність часу приділяти увагу своєму здоров'ю.

Учителі-практики самовдосконалення розглядають крізь призму успіху та наголошують на тому, що професію вчителя до категорії престижних не відносять – саме тому самовдосконалення не є пріоритетом реалізації професійної діяльності. Ненормований робочий день, значний обсяг професійних завдань, на думку вчителів, обмежує можливості приділення уваги власному здоров'ю.

Разом з тим, більшість респондентів (98% – вчителі; 97% – здобувачі) виявило бажання детально розглянути формат інтеграції акмеології та здоров'язбереження, розширити коло умінь (97% – вчителі; 95% – здобувачі) у контексті актуалізованої проблеми, знайти відповіді на запитання щодо підвищення якості власного життя.

На основі окреслених вище теоретичних та експериментальних висновків для здобувачів Житомирського державного університету імені

Івана Франка розроблено та запропоновано до вивчення вибірково освітню компоненту "Здоров'язбережувальної технології у діяльності викладача", розраховану на 3 кредити ЄКТС (10 год. / 14 год. лекцій для денної та заочної форм навчання; 20 год./6 год. відповідно – семінарських занять; 60 год. /70 год. відповідно – самостійної роботи). До освітньої компоненти включено модуль "Акмеологічні засади формування здоров'язбережувальної компетентності", у якому й враховано напрацьовані теоретичні та практичні положення.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, варто наголосити, що:

1. В умовах війни, соціальної, політичної, економічної невизначеності пріоритетним напрямом наукових досліджень визначається проблема формування здоров'язбережувальної компетентності молоді – здобувачів закладів вищої освіти;

2. Підґрунтям розв'язання актуалізованої проблеми є використання науково-практичного потенціалу акмеології з урахуванням того, що вона розробляє механізми вдосконалення людської діяльності на базі новітніх моделей;

3. Ефективним механізмом реалізації наукових завдань дослідження є впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти акмоделей, авторські варіанти яких проаналізовано у матеріалі статті;

4. Розробка та впровадження у освітній процес закладів вищої освіти вибіркової освітньої компоненти "Здоров'язбережувальної технології у діяльності викладача" із змістовим модулем "Акмеологічні засади формування здоров'язбережувальної компетентності" є підґрунтям формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів закладів вищої освіти.

Подальшими перспективними напрямками дослідження є збагачення акмеологічною складовою практичний занять професійно орієнтованого фізичного виховання здобувачів; створення здоров'язбережуваного середовища у закладах вищої освіти.

Література:

1. Антонов В. М., Кульгінський Є. А., Антонова-Рафі Ю. В. Акмеологія здоров'я в Україні. К.: СТ-Друк. 2018. 388 с.
2. Антонова О.Є., Поліщук Н.М. Здоров'язберігаюча компетентність особистості як наукова проблема (аналіз поняття). *Вища освіта у медсестринстві: проблеми і перспективи*: зб. статей Всеукр. наук.-практ. конф. (Житомир, 10-11 лист. 2011 р.). Житомир: Полісся, 2011. С. 27-31.
3. Баран А. В. Поняття та види акмеології: теоретичний аналіз. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. № 825, С. 109–115.
4. Бирик С. П., Сютя Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків: Фоліо, 2006. 623 с.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови. / В.Т. Бусел (уклад. і голов. ред.). К., Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. 1728 с.

6. Гребінь-Крушельницька Н. Ю. Акмеологічні технології як засіб формування довершеної особистості курсанта. *Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання*. 2012. № 1. С. 48–54.

7. Данилова Г. С. Акмеологічна школа: нова якість освіти. *Освіта і управління*. 2002, № 2. С. 96–108.

8. Зимівець Н. В. Категорія здоров'я в контексті сприяння покращенню здоров'я. *Освіта Донбасу*. 2010. № 6. С. 143–144.

9. Михайлова А. Г. Акмеологія: нова якість вищої технічної освіти. *Педагогіка та психологія*. 2013. № 44. С. 94–103.

10. Ніколаєску І. О. Акмеологічний словник. Черкаси: ОПОПП, 2012. 28 с.

11. Самохвалова І. Ю. Акмеологічні засади розвитку рухових якостей студенток закладів вищої освіти в умовах професійної підготовки: дис. д-ра філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт / СумДПУ ім. А. Макаренка. Суми. 2021. 200 с.

12. Сахненко А. В. Акмеологічні засади організації професійно орієнтованого фізичного виховання студентів аграрних спеціальностей: дис. ... д-ра філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт / СумДПУ ім. А. Макаренка. Суми. 2020. 201 с.

13. Тесля Ю. М., Лега Ю.Г., Оберемок І. І. Математична модель і алгоритм структуризації інформаційного середовища проектів навчання. *Управління проектами та розвиток виробництва*: зб. наук. пр. К.: Вид-во ВАТ "Поліпринт", 2002. №4. С. 145–149.

14. Томашевський В. М. Моделювання систем. К.: Видавнича група BVH, 2005. 352 с.

15. Фундаментальна акмеологія – наука XXI століття: монографія / за заг. ред. В.М. Гладкової, С.Д. Пожарського. К.: Інтерсервіс, 2019. 206 с.

References:

1. Antonov, V. M., Kulhinskyi, Ye. A., Antonova-Rafi, Yu. V. (2018). *Akmeolohiia zdorov'ia v Ukraini* [Acmeology of health in Ukraine]. K.: ST-Druk [in Ukrainian].

2. Antonova, O.Ye., Polishchuk, N.M. (2011). *Zdorov'iazberihaiucha kompetentnist osobystosti yak naukova problema (analiz poniattia)* [Health-preserving competence of the individual as a scientific problem (concept analysis)]. *Vyshcha osvita u medsestrynstvi: problemy i perspektyvy: zb. statei vseukr. nauk.-prakt. konf.* (Zhytomyr, 10-11 lyst. 2011 r.). Zhytomyr: Polissia, 27-31 [in Ukrainian].

3. Baran, A. V. (2015). *Poniattia ta vydy akmeolohii: teoretychnyi analiz* [The concept and types of acmeology: theoretical analysis]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, 825, 109–115 [in Ukrainian].

4. Bybyk, S. P., Siuta, H M. (2006). *Slovyk inshomovnykh sliv: tlumachennia, slovotvorennia ta slovovzhyvannia / za red. S. Ya. Yermolenko* [Dictionary of foreign words: interpretation, word formation and word usage / edited by S. Ya. Ermolenko]. Kharkiv: Folio [in Ukrainian].

5. *Velykyi tlumachnyi slovyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language]. (2005). V.T. Busel (uklad. i holov. red.). K., Irpin: VTF Perun [in Ukrainian].

6. Hrebin-Krushelnitska, N. Yu. (2012). Akmeologichni tekhnolohii yak zasib formuvannia dovershenoi osobystosti kursanta [Acmeological technologies as a means of forming a complete personality of a cadet.]. *Mizhnarodni Chelpanivski psykholoho-pedahohichni chytannia*, 1, 48–54 [in Ukrainian].

7. Danylova, H. S. (2002). Akmeologichna shkola: nova yakist osvity [Acmeological school: a new quality of education]. *Osvita i upravlinnia*, 2, 96–108 [in Ukrainian].

8. Zymivets N. V. (2010) Katehoriia zdorov'ia v konteksti spriannia pokrashchenniu zdorov'ia [The category of health in the context of promoting health improvement]. *Osvita Donbasu*, 6, 143–144 [in Ukrainian].

9. Mykhailova, A. H. (2013). Akmeolohiia: nova yakist vyshchoi tekhnichnoi osvity [Acmeology: a new quality of higher technical education]. *Pedahohika ta psykholohiia*, 44, 94–103 [in Ukrainian].

10. Nikolaiesku, I. O. (2012). *Akmeologichnyi slovnyk* [Acmeological dictionary]. Cherkasy: OIOPPP [in Ukrainian].

11. Samokhvalova, I. Yu. (2021). *Akmeologichni zasady rozvytku rukhovykh yakostei studentok zakladiv vyshchoi osvity v umovakh profesiinoi pidhotovky* [Acmeological principles of development of motor qualities of female students of higher education institutions in conditions of professional training]: dys. d-ra filosofii z haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika za spetsialnistiu 017 Fizychna kultura i sport / SumDPU im. A. Makarenka. Sumy. 2021 [in Ukrainian].

12. Sakhnenko, A. V. (2020). *Akmeologichni zasady orhanizatsii profesiino oriientovanoho fizychnoho vykhovannia studentiv ahrarnykh spetsialnostei* [Acmeological principles of organizing professionally oriented physical education of students of agricultural specialties]: dys. ... d-ra filosofii z haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika za spetsialnistiu 017 Fizychna kultura i sport / SumDPU im. A. Makarenka. Sumy [in Ukrainian].

13. Teslia, Yu. M., Leha, Yu.H., Oberemok, I. I. (2002). *Matematychna model i alhorytm strukturyzatsii informatsiinoho seredovyshcha proektiv navchannia* [Mathematical model and algorithm for structuring the information environment of learning projects]. *Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva: zb. nauk. pr. K.: Vyd-vo VAT "Poliprynt"*, 4, 145–149 [in Ukrainian].

14. Tomashevskiy, V. M. (2005) *Modeliuvannia system* [Systems modeling]. K.: Vydavnycha hrupa VNV [in Ukrainian].

15. *Fundamentalna akmeolohiia – nauka KhKhI stolittia: monohrafiia* [Fundamental Acmeology – Science of the 21st Century: Monograph]. (2019). K.: Interservis [in Ukrainian].